

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**О Н О В Л Е Н Н Я З М І С Т У , Ф О Р М Т А
М Е Т О Д І В Н А В Ч А Н Н Я І В И Х О В А Н Н Я
В З А К Л А Д А Х О С В І Т И**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 8 (51)

Заснований в 1996 році

Рівне – 2014

ББК 74.20

О - 59

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць.

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 8 (51). — Рівне: РДГУ, 2014. — 181 с.

Збірник наукових праць містить статті Всеукраїнської науково-практичної конференції «Актуальні проблеми сучасної дидактики в контексті вимог інформаційного суспільства», проведеної в Рівненському державному гуманітарному університеті 17-18 жовтня 2013 р., з загальноосвітніх проблем навчання, компетентнісного підходу, розвитку творчого потенціалу особистості, використання сучасних інформаційних засобів на уроках в загальноосвітніх навчальних закладах.

Матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних працівників, викладачів та студентів вищих, професійно-технічних і загальноосвітніх навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Пальчевський Степан Сергійович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Заступник головного редактора:

Янцур Микола Сергійович – кандидат педагогічних наук, професор (відповідальний редактор) (Рівненський державний гуманітарний університет).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Бех Іван Дмитрович – доктор психологічних наук, професор, дійсний член НАПН України (Інститут проблем виховання АПН України);

Безкоровайна Ольга Володимирівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Вербець Владислав Володимирович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Воробійов Анатолій Миколайович – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Дем'янчук Анатолій Степанович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Карпенчук Світлана Григорівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Коваль Ганна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Литвиненко Світлана Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Лісова Світлана Валеріївна – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Малафійк Іван Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Петренко Оксана Борисівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Поніманська Тамара Іллівна – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Руденко Володимир Миколайович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський інститут слов'янознавства Київського славістичного університету);

Тищук Віталій Іванович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Ямницький Вадим Маркович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 7 від 28.02.2014 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додатки до постанови ВАК України від 11.10. 2000 р. № 1 – 03/8 і від 30.03.2011 р. № 1 – 05/3).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет

ISBN 966 — 7281 — 09 — 10.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2014

Ключевые слова: эмоционально благоприятная среда, эмоциональное взаимодействие, психологический климат, эмоционально-психологический настрой, коммуникативность, результативность обучения.

I.S. LOPATINSKAYA. EMOTIONAL ENABLING ENVIRONMENT AS A CONDITION OF THE STUDY OF FOREIGN LANGUAGE BY STUDENTS

The summary. In article the value of emotionally supportive environment as a condition for the effectiveness of learning a foreign language. Analyzed the main form of organization enabling environment, the place and role emotional favorable environment in the learning process, and examined the impact of training methods for emotionally supportive environment as a condition for the effectiveness of learning a foreign language.

Key words: emotionally supportive environment, emotional interaction, the psychological climate, emotional and mental attitude and communication.

Одержано редакцією 03.12.2013 р.

УДК: 373. 5. 016 : 811. 161. 2 (07)

Н.В. МАНДРИК

ДО ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО УРОКУ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Резюме. У статті розглянуто сучасні підходи до проведення уроків української мови. Автор акцентує увагу на комунікативно-діяльнісному, функціонально-стилістичному принципах та шляхах їх реалізації. Побудова процесу навчання рідної мови на функціонально-комунікативних засадах забезпечить ефективне формування мовленнєвої компетенції.

Ключові слова: комунікативно-діяльнісний принцип, процес, навчання, реалізація, ефективність.

Постановка проблеми. Викладання рідної мови в середніх класах здійснюється на сучасному етапі за двома підходами – системно-мовним та комунікативним. Слабкою стороною традиційної системи навчання мови за системно-мовним підходом було розрізнене засвоєння школярами знань, що належать до різних рівнів мовної системи, а також відсутність функціональної зорієнтованості цих знань. Однією з причин цього є те, що пропоновані в чинних підручниках теоретичні відомості недостатньо спираються на текст. Адже в тексті мовна одиниця будь-якого рівня функціонує, входячи до структури одиниць вищих над нею рівнів. Наприклад, лексичне значення і граматичні функції слова виявляються в словосполученні, реченні, тексті.

Сучасний підхід до навчання мови визначається як основною функцією самої мови – бути найважливішим засобом спілкування, пізнання і впливу, так і замовленням суспільства – сформувати різнобічно розвинену і соціально активну особистість, якій притаманна справжня культура спілкування в різних видах мовленнєвої діяльності, яка володіє засобами самовираження рідною мовою, вміє вести бесіду, точно і аргументовано висловлювати свої думки, дотримуючись мовної норми і правил мовленнєвої поведінки. Крім того, сучасний підхід до навчання рідної мови спирається і на дані про рівень розвитку школярів, динаміку формування комунікативних умінь і навичок за певною методикою, порівняльну ефективність деяких аспектів роботи, методів і засобів навчання.

Досягнення цієї мети значною мірою залежить від середньої ланки, де закладається фундамент подальшого навчання. Тобто, ефективне формування комунікативних, мовних, мовленнєвих умінь школярів можливе за умови поєднання комунікативно-діяльнісного, функціонально-стилістичного, культурологічного, проблемного та особистісного підходів.

Найбільш продуктивним для навчання мови і мовлення є комунікативно-діяльнісний та функціонально-стилістичний підходи, які постають тим засобом, що об'єднує в єдине ціле мовний і мовленнєвий зміст курсу. Зокрема, комунікативно-діяльнісний підхід знаходить своє відображення в теорії мовленнєвої діяльності (створення тексту). За такого підходу шкільний курс рідної мови повинен забезпечувати учнів не тільки знаннями, а й вміннями й навичками.

Функціонально-комунікативний підхід посідає належне місце у світовій практиці навчання мови. Вихідні положення зазначеного підходу найбільш глибоко і ґрунтовно розглянуті в методиці викладання іноземних мов Ю. І. Пассовим [9].

Аналіз літературних джерел. У методиці викладання української мови над проблемами вивчення мови на комунікативних засадах працювали В.І. Бадер, Л.О. Варзацька, М.С. Вашуленко, Л.М. Паламар, О.Н. Хорошковська, Г. Шелехова та ін.

Серед багатьох визначень функціонально-комунікативного підходу відзначимо єдність науковців у тому, що при зазначеному підході процес навчання повинен становити модель процесу спілкування.

Мета статі. Дуже важливо організувати діяльність учнів на уроках рідної мови так, щоб вони відчували комунікативну функцію мови. Крайні методисти-мовники не раз наголошували на тому, що для розвитку мовлення молодших школярів потрібно йти від життєвих вражень, від спостереження над словом, а не від граматики, тобто від змісту до форми, а не від форми до змісту.

У зв'язку з цим Ю.І. Пассов вважає, що якщо метою навчання є мовленнєва діяльність (а не знання мови), то форма повинна засвоюватися разом з функцією, більше того – на основі останньої. Такої ж думки дотримується С. Дубовик, яка пропонує при вивченні граматичного матеріалу керуватися принципом паралельного засвоєння функції та форми, хоча домінуючу роль відводить першій [7, 31].

Отже, вивчення певної граматичної структури необхідно починати із загальної настанови на її функціональну спрямованість. Варто вивчати в єдності систему мовних одиниць і правила їх функціонування,

процес реалізації мовних одиниць у мовленнєвих актах, тексти як продукт функціонування мовних одиниць у конкретно-мовленнєвих ситуаціях.

Виклад основного матеріалу. Високий рівень сформованості мовленнєвих умінь учнів досягається за умови комунікативної спрямованості навчального процесу.

Болгарський науковець К. Дімчев вважає, що найбільш ефективний шлях перетворення навчання рідної мови в розвиваючий процес – це можливість поставити школярів перед необхідністю вирішувати комунікативні задачі [6, 56].

Головний недолік роботи з розвитку мовлення у школі, як зазначав М. І. Жинкін, полягає в тому, що ситуація уроку знімає природну комунікативність мовлення і в цьому випадку є тільки один спосіб звільнитися від вказаного недоліку. Необхідно, щоб у учнів виникла потреба у комунікації [8, 105].

У методиці існують різні підходи до визначення прийомів, що спонукають школярів до створення невимушених висловлювань (ситуативні завдання, умовно мовленнєві вправи, мовленнєві ситуації, комунікативні вправи), але загалом їхнє навчальне завдання полягає у створенні мотиваційної основи для використання певної мовної одиниці в мовленні.

Особливість прийомів комунікативного спрямування у тому, що вони пропонують закріплення знань, формування умінь і навичок проводити у конкретній ситуації, змодельованій за допомогою словесного опису чи інших засобів навчання, показують шляхи практичного застосування теоретичних знань, сприяють процесу пізнання через спостереження і сприйняття навчального матеріалу. Питання вибору і застосування зазначених прийомів на різних етапах навчання мови є надзвичайно важливим і потребує окремої розмови.

Комунікативно-діяльнісний підхід до навчання української мови в школі передбачає розв'язання цілого ряду методичних завдань: забезпечити відповідну мотивацію навчальної діяльності школярів; адекватно до мети підібрати зміст навчання, визначити способи подачі теоретичних відомостей з мови у шкільних підручниках, розробити систему вправ на засвоєння теоретичного змісту і, на цій основі, вироблення практичних мовленнєвих умінь, дібрати комплекс контрольно-перевірних завдань для виявлення ефективності діяльнішого підходу до навчання мови в початковій школі.

Комунікативно-діяльнісний підхід до вивчення мови забезпечує усвідомлення учнями комунікативної функції мови. А тому більшість мовних і мовленнєвих вправ за цим підходом має виконуватись із метою самої комунікації, спілкування. Сюди належать і створення мовленнєвих ситуацій, і розвиток мотивації висловлювань, і вироблення вмінь накопичувати та систематизувати для цього мовний матеріал, і робота щодо вдосконалення учнівських висловлювань.

Комунікативне навчання охоплює і граматику, тут на перший план виступає функціональний підхід. Він допомагає школярам краще зрозуміти роль виучуваних мовних засобів у досягненні комунікативної мети, зорієнтованої на вираження думки, спілкування. Наприклад, учні повинні переконатися в тому, що для художнього опису певного предмета, особи чи явища треба буде використати різноманітні прикметники, а описати трудовий процес неможливо без уживання дієслівних форм. За такого підходу робота з розвитку мовлення набуває більшої цілеспрямованості, оскільки в учнів активно формуватимуться конкретні мовленнєві вміння.

Форма подачі теоретичних відомостей та орфографічних правил, а також їх опрацювання учнями повинні орієнтувати не стільки на запам'ятовування, скільки на усвідомлення засвоєння способів їх застосування в мовленнєвій діяльності.

Сучасні підходи до навчання рідної мови зумовили перегляд видів висловлювань щодо їх орієнтації на життєві потреби школярів. Так, до програми внесені жанри мовлення, які необхідні учням у період навчання, у процесі майбутньої трудової діяльності і просто у життєвому спілкуванні. Серед пропонованих жанрів усного і писемного мовлення виділяються власне навчальні жанри ділового мовлення, якими повинні оволодіти учні, а також жанри масової комунікації. Твори і перекази в їх звичайному вигляді передбачено використовувати як підготовчі вправи до роботи над життєво необхідними жанрами мовлення.

Оскільки основу комунікативно-діялісного підходу становить розвиток усіх видів мовленнєвої діяльності, коротко зупинимось на їх характеристичі.

Читання як вид мовленнєвої діяльності – це процес перекодування графічно зафіксованого тексту в звукове мовлення, його розуміння (при читанні вголос) або безпосередньо в смислові одиниці без звукового оформлення (читання мовчки).

Слухання (аудіювання) – сприйняття мовлення на слух та розуміння його.

Говоріння виявляється у перекладі внутрішнього мовлення в акустичне, у перекодуванні думки в звукові сигнали. Результатом говоріння є усне зв'язне висловлювання.

Письмо як вид мовленнєвої діяльності – це процес кодування слів і тексту за допомогою графічних знаків – букв.

Аналіз психологічної, лінгвістичної та психолінгвістичної літератури засвідчує необхідність поетапного формування мовленнєвих (комунікативних) вмінь з урахуванням специфіки усного і писемного, діалогічного і монологічного мовлення, видів мовленнєвої діяльності та ситуації спілкування. Забезпечити формування комунікативних умінь можна через реалізацію комунікативно-діялісного підходу до навчання, при якому в основу вивчення мови кладеться принцип формування комунікативної спроможності в спілкуванні (комунікативної компетенції).

В умовах же шкільного навчання ситуація уроку знімає природну комунікативність мовлення. Саме тому виникає потреба ввести учнів у мовленнєву ситуацію і навчити орієнтуватися в ній. Слід створювати такі умови, які б викликали внутрішнє спонукання висловити свої думки і почуття, бажання розповісти про свої враження, побачене і пережите.

Мотив мовлення виникає у дітей у зв'язку із яскравими враженнями, коли вони зримо уявляють обстановку, ті місця, тих людей, про які вони розповідають, чітко усвідомлюють функції мовлення. Важливо також сформулювати у них точне уявлення про адресата мовлення, що б спонукало маленького автора задуматись над тим, як читач (слухач) сприйматиме його висловлювання.

Мовленнєва ситуація має дві форми: 1) спілкування, релевантними рисами якої є учасники комунікації та їх взаємовідносини; 2) дійсності, релевантними рисами якої є зв'язки між предметами реальної дійсності, хоча в процесі спілкування ці дві форми становлять одне ціле. Сукупність обставин вибірково об'єктивується суб'єктом і, якщо це диктується комунікативною метою, збуджує й іншого об'єктивувати те саме.

Розглянемо докладніше структуру мовленнєвої ситуації:

- 1) внутрішній стан того, хто говорить (його потреби, мотиви);
- 2) внутрішній стан того, хто слухає;
- 3) предмети та явища, про які йде мова;
- 4) матеріали мови, якою здійснюється мовлення.

В структуру мовленнєвої ситуації вводяться обставини спілкування, кількість яких зводиться до двох основних: той, хто говорить, і той, хто слухає, та предмет розмови.

Найбільш глибоко вихідні положення комунікативного вивчення мови розроблені у методиці викладання іноземних мов Ю.Пасовим. Він характеризує комунікативний метод як сукупність таких методичних принципів:

- 1) мовленнєвомислительної активності;
- 2) індивідуалізації навчання;
- 3) функціональності;
- 4) ситуативності;
- 5) новизни.

Принцип мовленнєвомислительної активності передбачає таку організацію навчання, коли учень постійно втягнутий у процес спілкування, тобто в процес практичного користування мовою на основі мислення та мовлення. Використання комунікативних завдань повинно бути виправдано щодо комунікативної цінності для запропонованої сфери спілкування і для даної категорії учнів. Це відповідає меті і змісту навчання, викладеним у Концепції та Державному стандарті.

Щодо принципу індивідуалізації, то першочергову значимість при комунікативно-діяльнському підході посідає особистісна індивідуалізація. Вона враховує: а) контекст діяльності учня; б) життєвий досвід школярів (досвід їх як читачів, слухачів, спортсменів, мандрівників тощо); в) сферу інтересів, бажань, схильностей, духовний портрет; г) світогляд; д) соціально-почуттєву сферу; е) статус особистості у колективі: популярність учня серед однокласників, взаємні симпатії для знаходження мовленнєвих партнерів.

Принцип функціональності був уперше сформульований також спеціалістом з методики іноземних мов А. Старковим. Згідно з принципом функціональності відбір матеріалу повинен іти по лінії вибору із системи мовних засобів певних цілей її "вузлів", вибору функціонально взаємозалежних форм. Наприклад, у будь-якій системі мовленнєвих засобів є кілька можливостей висловити сумнів. Повний спектр цих можливостей є вищим ступенем володіння мовою. Ситуативність як принцип навчання у загальних рисах означає, що все вивчення мови відбудеться на основі і за допомогою ситуації (мовленнєвої ситуації). Поняття мовленнєвої ситуації розкривалося вище. До вищезазначеного слід додати, що ситуації можуть визначатися такими ведучими чинниками: соціальним статусом особи, її роллю як суб'єкта спілкування; діяльністю, яку особа виконує, та моральними критеріями. У навчанні спілкуванню необхідно використовувати всі можливі види діяльності учнів і розвивати їхнє мовлення у зв'язку з ними. Принцип ситуативності реалізується у зв'язку з виконанням ситуативних вправ – таких мовленнєвих завдань, виконання яких залежить від характеру уявної (або умовної) мовленнєвої ситуації. Основною ознакою ситуативної вправи є наявність мовленнєвого стимулу, що викликає мовленнєву реакцію учня, і який визначає вибір тієї чи іншої мовної одиниці.

Висновки. Отже, новими підходами до вивчення української мови, які відповідають вимогам сучасності, є комунікативно-діяльнський та функціонально-стилістичний, основними рисами яких є орієнтування на мовлення, застосування ситуативних завдань, робота з текстом.

ЛІТЕРАТУРА

1. Барановська Л.В. До теоретичних засад формування культури мовлення / Л. В. Барановська // Педагогіка і психологія. – 1997. – №3.
2. Білоусенко П. Проблемно-ситуативні завдання на уроках мови / П. Білоусенко, В. Явір. – К., 1992.
3. Беляєв О. Концепція навчання державної мови в школах України / О. Беляєв, Л. Скуратівський, Г. Шелехова, Л. Симоненкова // Дивослово. – 1996. – №1.
4. Данилевська О. Рідна мова: 5 клас: Збірник завдань для тематичного оцінювання навчальних досягнень учнів / О. Данилевська. – К.: А.С.К., 2002. – 88 с.
5. Девдера М. Мовна здатність та принципи, зміст і логіка навчання мови / М. Девдера // УМЛШ. – 1999. – №3. – С.10-12.

6. Димчев К. Опыт болгарской школы в создании коммуникативно-направленного курса родного языка / К. Димчев // Русский язык в школе. – 1987. – № 6. – С.55-59.
7. Дубовик С. Формування граматичних навичок: функціональна орієнтація / С. Дубовик // Дивослово. – 1998. – №6. – С.29-31.
8. Жинкин Н.И. Коммуникативная система человека и развитие речи в школе / Н.И. Жинкин // Проблемы совершенствования содержания и методов обучения русскому языку в IV-VIII классах. – М., 1969.
9. Пассов Е.И. Основы методики обучения иностранным языкам / Е.И. Пассов. – М.: Русский язык, 1977. – 216 с.

Н.В. МАНДРИК. К ПРОБЛЕМЕ СОВРЕМЕННОГО УРОКА УКРАИНСКОГО ЯЗЫКА

Резюме. В статье рассматриваются современные подходы к проведению уроков украинского языка. Автор акцентирует внимание на коммуникативном, функционально-стилистическом принципах и путях их реализации. Построение процесса обучения родному языку на функционально-коммуникативных основах обеспечивает эффективное формирование речевой компетенции школьников.

Ключевые слова: коммуникация, принцип, процесс, обучение, реализация, эффективность.

N.V. MANDRICK. TO THE PROBLEM OF THE MODERN LESSON OF THE UKRAINIAN LANGUAGE

The summary. The modern approaches to Ukrainian language lessons are considered in the article. The author emphasizes on communicative-activity, functional-stylistic principles and the ways of their implementation. Constructing native language teaching process on functional-communicative basis provides effective forming of schoolchildren speech competence.

Key words: communicative-activity principle, teaching process, implementation, efficiency.

Одержано редакцією 16.01.2014 р.

УДК: 373. 2 + 37. 025 + 37. 009. 11

А.І. ПРОСЕНЮК

ВЗАЄМОДІЯ ДОШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ТА СІМ'Ї В ПРОЦЕСІ ВПРОВАДЖЕННЯ ОСОБИСТІСНО РОЗВИВАЛЬНОГО ВЕКТОРУ НАВЧАННЯ

Резюме. У статті аналізується стан проблеми організації дошкільної освіти в плані розбудови її змісту з вектором до особистісно розвивального навчання. Озвучено питання ключової ролі ДНЗ та сім'ї в цьому процесі. Розглядається впровадження індивідуалізації, інтеграції та повчальної співпраці як дидактичних принципів за способом організації навчання.

Ключові слова: співпраця, розвиток дитини, сім'я, розвивальне середовище.

Постановка проблеми. На кожному етапі людського буття розвиток підростаючого покоління зумовлюється рівнем розвитку суспільства, зокрема науки, культури, специфіки освіти. Актуальність проблеми пошуку ефективних технологій активізації інтересу до навчання та всебічного розвитку дітей зумовлена надзвичайною роллю періоду дитинства як особливого віку, коли дитина відкриває новий для себе світ людей і речей.

Таке бачення розвитку освіти висвітлено у державних документах України. Так, Національна доктрина розвитку освіти (Україна ХХІ ст.) визначає головну мету діяльності дошкільних закладів, яка полягає у створенні умов для самореалізації та розвитку кожної особистості [8, 3]. У державній програмі «Дитина» наголошується на забезпеченні умов повноцінного розвитку дитини [4].

Науковці стверджують, що великому відсотку обдарованих людей не вдалося реалізувати свої можливості через те, що їх не розвивали в дитинстві [6, 29]. Неабиякий вплив на особистісний розвиток дітей має сім'я. Разом з тим, розгляд проблеми впливу на дітей дошкільного віку з боку ДНЗ й сім'ї варто розглядати в площині їхньої взаємодопомоги та єдності цілей. Дослідники підкреслюють важливість забезпечення в період становлення особистості дитини не лише накопичення базових знань та умінь, а й особистісний розвиток в опануванні різних видів діяльності й забезпечення ефективних перетворень у всіх сферах її особистості. При цьому успішність процесу особистісного розвитку дітей дошкільного віку залежить від того, наскільки доречною та коректною є допомога дорослих (вихователів ДНЗ та батьків) у входженні малюків до світу, що постійно змінюється.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема оптимізації педагогічних впливів на процес розвитку підростаючого покоління постійно знаходиться в полі наукового інтересу.

На сучасному етапі дослідження проблеми розвитку дитини здійснюють вчені А. Богуш, Л. Варяниця, С. Литвиненко, Т. Поніманська та ін. Проблемою розвитку здібностей у дітей займаються вчені Ш. Амонашвілі, І. Волошук, О. Кульчицька, Н. Лейтес, М. Лещенко, Н. Ліфарєва, О. Музика та ін. Вченими (О. Запорожець, А. Ковальов, Н. Морозова) доведено вплив художньої літератури на розвиток інших видів діяльності дітей дошкільного віку. Питанню підвищення психо-педагогічної культури сім'ї в процесі розвитку дітей присвятили свої праці вчені Е. Арнаутова, Т. Жаровцева, С. Ковальова, В. Котирло, С. Ладивір, Б. Робинсон, П. Скін, В. Торохтій, К. Флейк-Хобсон, Ю. Хамяляйнен та ін.

Психологічний аспект розвитку особистості дітей окреслено в працях С. Рубінштейна, Г. Костюка, Б. Теплова, Н. Менчинської. Дослідники Д. Богоявленська, Н. Лейтес, К. Роджерс, І. Якиманська розглядають поняття «розвиток» крізь призму мотиваційних, емоційних, індивідуальних особистісних якостей дітей.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	3
<i>Васьківська Г.О.</i> Людиноцентризм як домінанта формування у старшокласників системи знань про людину.	4
<i>Кондрашова Л.В.</i> Здоров'язберігаючий аспект навчання як актуальна проблема сучасної дидактики.	8
<i>Тадеев П.О., Борисюк Л.Р.</i> Вітчизняні та зарубіжні концепції обдарованості: порівняльний аналіз.	12
<i>Петрук Л.П.</i> Становлення і розвиток проблемного навчання у педагогіці.	15
<i>Галатюк Ю.М.</i> Творча та інформаційна функції навчання у контексті сучасної освітньої парадигми.	18
<i>Байкачова К.В.</i> Моральне виховання як психолого-педагогічна проблема: історичний аспект.	21
<i>Ваколюк А.М.</i> Теоретико-прикладні засади розвитку фізичної культури.	24
<i>Васьківський М.В.</i> Професійне самовизначення старшокласників: ціннісно-орієнтований підхід.	27
<i>Вербець В.В.</i> Ризики ескалації соціально-психологічного дискомфорту особистості.	30
<i>Глінчук Ю.О.</i> Аспекти охорони праці при використанні інформаційних технологій у освітньому середовищі.	34
<i>Грицюта О.Ф.</i> Важливість закладів відпочинку християнської орієнтації для розвитку особистості підлітка.	38
<i>Дем'янчук В.А., Риженко І.М., Чабан В.Й.</i> Культура безпеки людини – безпека суспільства в ХХІ столітті.	42
<i>Коваль В.В.</i> Вікові особливості фізичного виховання учнів у закладах професійно-технічної освіти України.	46
<i>Косарева О.І.</i> Синдром дефіциту уваги з гіперактивністю: причини виникнення та шляхи корекції.	51
<i>Левчук (Тимочко) І.Б.</i> Теоретичний аналіз проблеми просвітницько-громадської діяльності православних братств Волині (2 пол. ХІХ – початку ХХ ст.).	54
<i>Листопад О.А.</i> Проблема діагностування творчого потенціалу у дітей у Західній Європі і США.	58
<i>Мишкарьова С.В.</i> Організаційні засади діяльності Братства православних богословів у Польщі (1934-1938 рр.).	62
<i>Нечипорук Л.І.</i> Випереджуюча освіта як основа гармонійного соціоприродного розвитку суспільства ХХІ століття.	65
<i>Оксенюк О.В.</i> Особливості формування громадянської компетентності в учнів (досвід Рівненської української гімназії).	68
<i>Павлюк Г.С., Безкоровайна О.В.</i> Інтерактивні форми та методи виховання гуманності в дітей молодшого шкільного віку у контексті розвитку культури спілкування.	71
<i>Пелех Л.Р.</i> Особливості взаємовідносин суб'єктів ціннісно-зорієнтованого підходу в навчально-виховному процесі (Україно-Польський досвід).	74
<i>Світельська-Дірко С.В.</i> Виховання відповідальності учнів молодших класів засобами казки в творчості В.О. Сухомлинського.	78
<i>Стельмашук Ж.Г.</i> Дисциплінованість особистості школяра: до проблеми термінології.	81
<i>Стихун Л.П., Стихун Н.В.</i> Використання елементів театрального мистецтва у сучасній педагогічній практиці загальноосвітніх шкіл.	84
<i>Суботюк В.І.</i> Науково-методичні засади екологічного виховання молодших школярів у світлі вимог інформаційного суспільства.	88
<i>Трохимчук І.М.</i> Система екологічного виховання учнів основної школи в сучасних умовах.	91
<i>Ціпан Т.С.</i> Формування ціннісного ставлення підлітків до держави в умовах дитячо-юнацьких об'єднань.	95
<i>Чорноус В.П.</i> Творчість особистості у дискурсі практичної психології.	99
<i>Янцур М.С.</i> Профорієнтаційна компетентність учнів основної школи, яка формується в процесі трудового навчання.	101
<i>Біляковська О.О.</i> Модифікація оцінювання у новітньому форматі уроку.	106
<i>Волкова В.В.</i> Компетентнісний підхід у навчанні міжкультурної комунікації іноземною мовою.	108
<i>Галатюк М.Ю.</i> Навчально-пізнавальна компетентність старшокласників крізь призму системного і діяльнісного підходів до процесу едукції.	112
<i>Гнедко Н.М.</i> Дидактичні основи використання засобів віртуальної наочності на уроках української мови та літератури.	115
<i>Гринькова Н.М.</i> Дидактичний аспект організаційних форм і методів театральної педагогіки.	120
<i>Дерева І.С.</i> Взаємозв'язок навчання і самоосвітньої діяльності в професійному саморозвитку студентів.	124
<i>Дмитришина Н.М.</i> Генетична площина актуальних проблем дидактики у світлі чернечого виховання на теренах Західної України (30-ті рр. ХХ ст.).	127
<i>Жулаєва В.О.</i> Забезпечення валідності й надійності тестів протягом життєвого циклу.	129
<i>Косянчук С.В.</i> Формування ціннісно-сміслових орієнтацій старшокласників в умовах особистісно-орієнтованого навчання.	132
<i>Лопатинська І.С.</i> Емоційно сприятливе середовище як умова результативності вивчення іноземної мови учнями.	136
<i>Мандрик Н.В.</i> До проблеми сучасного уроку української мови.	139
<i>Просенюк А.І.</i> Взаємодія дошкільних навчальних закладів та сім'ї в процесі впровадження особистісно розвивального вектору навчання.	142
<i>Рябовол Л.Т.</i> Правові предметні компетенції як показники профільної правової предметної компетентності (критерії визначення рівнів сформованості).	145
<i>Шутяк В.Г.</i> Про політехнічну освіту молодших школярів.	150

<i>Рибачук І.Г.</i> Дидактичні ідеї в педагогічній спадщині А.С. Макаренка.	153
<i>Тимощук О.С.</i> Зміст підготовки майбутніх вчителів технологій у галузі охорони праці.	156
<i>Войтович О.П., Сергієнко В.П., Войтович І.С.</i> Створення та використання навчальних ВІКІ-ресурсів з природничих дисциплін.	159
<i>Совгар О.М.</i> Постать Ю. Романчука в історико-педагогічних працях.	165
<i>Приймак О.П.</i> Формування загальнонавчальних умінь та навичок у першокласників на уроках математики ..	168
<i>Маланюк М.М.</i> Модель розвитку творчих математичних здібностей учнів ліцею засобами інформаційних технологій.	171
<i>Шевчук О.А.</i> Мотивація ведення безпечного, тверезого, здорового способів життя в процесі вивчення дисципліни «БЖД».	175
<i>Відомості про авторів.</i>	178